

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЕЛЕКТРОННИТЕ УЧЕБНИЦИ И ТЯХНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ПОСТИЖЕНИЯТА И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ НАЧАЛЕН УЧИЛИЩЕН ЕТАП

Дияна Ив. Димитрова

USE OF ELECTRONIC TEXTBOOKS AND THEIR INFLUENCE ON THE ACHIEVEMENTS AND SOCIAL DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Diyana Iv. Dimitrova

ABSTRACT: In the paper comments the questions for use of electronic textbooks in the learning process for students in primary education and the possibilities of electronic textbooks for the knowledge and skills by students from the initial stage of education are discussed, as well as the types of projections that are related to the development of social skills.

KEYWORDS: electronic textbooks, students, knowledge, social skills

Ускореното развитие на информационните и комуникационните технологии все повече се проектира в българското образование. Стремехът на образователните институции в Република България е ориентиран към модернизация на родното образование. Това ясно проличава от формулираните цели в Стратегията за приложение на ИКТ в образованието и науката на Република България(2014-2020): „създаване на равни възможности за всеки за получавани на качествени образователни услуги на нивото на съвременните изисквания и тенденции независимо от местоположението и обучението с използването на съвременни ИКТ, формиране на личности, адаптирани към живота в информационното общество с всички негови възможности, заплахи предизвикателства и рискове; осъществяване на по-плавен, ефективен и управляем преход на обществото към икономика на знанието“ [4:18]. През последните години вниманието на специалистите в областта на педагогиката се фокусира върху проследяване използването на електронните учебници и различни ИКТ-средства в процеса на обучение и тяхното влияние върху постиженията, социалното и емоционалното развитие на учениците.

Целта на разработката е: да се опише отражението и някои проекции на електронните учебници върху постиженията и социално развитие на учениците от начален училищен етап.

Задачи:

1. Да се разкрият възможностите на електронните учебници и тяхното отражение върху постиженията на учениците от начален училищен етап;
2. Да се посочат проекции на влияние на електронните учебници върху социалното развитие на учениците от начален училищен етап.

В специализираната литература се посочва, че: „Електронните учебници са основни електронни средства за обучение. Такива учебници се създават на високо научно и методическо ниво и напълно съответстват на образователните стандарти. Освен това електронните учебници са длъжни да обезпечават непрекъснат и пълен дидактически цикъл на процеса на обучение при наличие на интерактивна обратна връзка“ [цитат по 2:320]. В Наредба №10, чл. 23, ал.1 са отразени особеностите и изисквания към електронния вариант на учебник по учебен предмет, както следва:

1. „да съответства на темите и очакваните резултати към тях от учебната програма;
2. да е съобразено с възрастовите характеристики на учениците;
3. да насърчава самостоятелността и мисленето;

4. да включва с образователна цел различни медийни формати, които не могат да бъдат представени в печатното издание на учебника;
5. да стимулират взаимодействието между учениците в образователния процес;
6. да подпомага използването на разнообразни методически решения и учене чрез практики;
7. да дава възможност за самооценяване на постиженията“ [3].

В обобщен вид могат да се посочат някои по-основни характеристики на е-учебници. Сред тях са:

- Представяват специфична система за управление на процеса на обучение;
- Включват набор от допълнителни материали: текстове, тестове, упражнения, видеоклипчета, както и задачи с различна степен на сложност, извън задачите включени в хартиения вариант на учебника;
- Позволяват осъществяване на ефективна и мигновена обратна връзка с учениците;
- Дават възможност за осъществяване на саморефлексия от страна на учениците и др.

Въз основа на посочените характеристики на е-учебници може да се посочи, че те, за разлика от хратиените им еквиваленти, са уникални. Уникалността намира израз в разнообразието от дидактически цифрови ресурси, които съдържат например: разнообразни звукови файлове, вградени видеа, възможности за осъществяване на хипервръзки и др.. Електронният учебник има своите уникални предимства пред хартиения вариант, които на се малко. Чрез интерактивното съдържание, включено в тях се осигуряват множество възможности, от които учителят може да избира варианти, начини, чрез които да организира по такъв начин обучението в часовете, че учениците да достигнат до определени умозаклучения, изводи и обобщения. Е-учебниците спомагат за привличане интересът на учениците към учебното съдържание по изучавания предмет. Богатият снимков материал, поместен в тях, допринася за по-доброто онагледяване на съдържанието. Това води до по-добро разбиране и осмисляне от учениците на новата информация и стимулиране на мотивацията. Както посочва С. Годорова: важно е да се осигури форма на мотивация, която да подкрепя ефективната и ползотворна учебна работа“ [5:36]. Чрез онагледяването на учебния материал посредством е-учебниците се развива въображението, паметта и мисленето на малките ученици. Въз основа на възможностите на е-учебниците се стимулира и активността на учениците по време на обучението. Създават се множество възможности за индивидуален подход, както и възможности за осъществяване на групов и екипна работа в хода на обучението. Осигуряването на групов работ по време на урока позволява на учениците да общуват помежду си, да обсъждат и работят съвместно, а това развива у тях умения за сътрудничество и взаимопомощ. Според педагозите създаването на пълноценна и разгърната учебна дейност е изключително важна предпоставка за психическото развитие на малките ученици. По този начин се усъвършенства активното учене, самостоятелността, както и формирането на положително отношение към познанието и изучаването на света, и за усъвършенстване на компетентността в различни научни области.

Чрез включването на е-учебниците в процеса на обучение може да се въздейства и върху взаимоотношенията в класната стая. Тук се има предвид междуличностни взаимоотношения, осъществявани както между учениците, така и между учителя и учениците. При всички случаи водещо значение оказват интересът, потребностите и личностните предпочитания на обучаваните. На практика чрез включване на е-учебниците в обучението се създават възможности за осъществяване на различни групови и екипни дейности по време на урока. Учителят може да избира варианти на конкретни задачи от учебното съдържание, при които са възможни решения чрез екипно обсъждане от учениците и взимане на единно решение относно поставената задача. В този смисъл е-учебниците имат своето отражение и въз основа на възпитателните взаимодействия и въздействия. За възрастовия период на учениците от начална училищна възраст е много важно успешното обучение и възпитание, което е подчинено на желанието, стремежът и междуличностното сътрудничество. Ето защо при подготовката на учениците е необходимо учителят да съобразява подбора на методи средства и подходи, чрез които да изгражда цялостната личност на ученика. В този ред на мисли е важно да се отбележи, че е-учебниците оказват изключително ползотворно въздействие върху ученици билингви.

Основание за това съждение са резултатите от проведено изследване с начални учители, обучаващи ученици билингви. От изследването става ясно, че включените в е-учебниците варианти за нагледност: видеофилми, 3D –анимации и различни илюстрации биха подпомогнали работата на учителя в процеса на обучение, като предоставят възможност за избор на нагледността според целта на урока. Нещо повече, е-учебници спомагат и за приобщаване на учениците със специални образователни потребности (СОП). Опитът сочи, че за тези ученици е важно да бъде провокиран познавателния интерес и внимание към учебна дейност. Включените в е-учебници варианти на задачи от учебното съдържание осигуряват възможности за подбор от учителя на задачи, насочени към ученици със СОП. Най-често това са задачи, свързани с откриване на прилики и разлики по определени признаци на предмети, явления представени чрез снимков или видеоматериал. Подходящи за привличане интереса на учениците със СОП са и включените звуковите файлове, различните тестове варианти на учебни задачи и задачи за упражняване. Приобщаването на тези ученици зависи и от „качеството на взаимодействията между основните учестници“ [1: 179]. В този смисъл е-учебници позволяват да се осигури възможност за активно взаимодействие между учениците по време на урока, в това число и включването на учениците със СОП.

В контекста на дигитализацията на образованието е-учебници намират все по-голямо отражение, тъй като те са сред основните източници на информация, предвид факта, че са електронен еквивалент на хартиеният учебник, но с по-голяма интерактивност. Така например те позволяват на учителя при необходимост да осъществява мигновена интернет връзка, чрез която да представи на учениците любопитна информация отнасяща се до учебното съдържание и др. Тези и други възможности, които осигуряват е-учебниците подпомагат учителя в избор на стратегии за реализиране на урочните единици от учебното съдържание. Позволяват да се усъвършенстват креативността на учителя и насочват усилията му за повишаване на дигиталната компетентност, характерна за съвременните условия на обучение и възпитание. Тоест, е-учебниците подпомагат дейността на педагога и осигуряват вариантивности при избора на методи, форми и средства на работа за реализиране на учебното съдържание по отделните предмети. Тези и други още основания от проведени изследвания за приложение на е-учебници в обучението на ученици от начален училищен етап във различни форми, дават основание да се направят следните няколко основни извода относно техните проекции в процеса на обучение:

- стимулират познавателния интерес на учениците чрез осигуряване на по-голяма нагледност;
- повишават мотивацията на учениците за учебна дейност;
- въздействат върху активното включване на учениците в урока;
- позволяват реализиране на самостоятелност и креативност при решаване на конкретни задачи;
- подпомагат за осъществяване на междуличностни взаимодействия в системата „ученици-ученици“, „ученици-учител“;
- осигуряват възможности за избор и реализиране на подходящи стратегии от учителя за поднасяне на учебното съдържание пред учениците;
- предоставят възможности за осъществяване на индивидуален и диференциран подход в процеса на обучение;
- развиване на критическото и творческо мислене на учениците.

В заключение може да се посочи, че изпълването на е-учебниците в процеса на обучение в начален училищен етап дава отражение върху цялостното личностно развитие на учениците. Стимулират се познавателния интерес, мотивацията за учебен труд, самостоятелността, уменията за работа в екип. С тяхна помощ се формират знания, умения и навици в различен сфери на познанието. Подпомагат дейността на началния учител в усилията да разчупва традиционната образователно-възпитателна среда и за приобщаване на ученици с ръзлични обучителни потребности. Е-учениците са част от нововъведенията в българската образователна система и с времето ще придобиват все по-голямо значение, особено в хода на реализирането на обучение в условията на дигитална образователна среда.

Използвана литература:

1. Йошовска-Марчева, П. Ценностите на учителите за осъществяване на приобщаващо образование в България. Сб.доклади от научна конференция 02-03.06.2019 „европейски стандарти в спортното образование“, гр. Враца, 2019- научен редактор: прф. дн Ст.Стойков, изд. Ай анд Би (171-179);
2. Лазарова – Георгиева, Ст. Обучението в Дигитална среда, 2012, УИ „Св.св. Кирил и Методий“, (стр. 220)
3. Наредба № 10 от 19.12.2017 г. за познавателните книжки, учебниците и учебните помагала Обн. - ДВ, бр. 102 от 22.12.2017 г., в сила от 22.12.2017 г.; изм. и доп., бр. 35 от 24.04.2018 г., в сила от 24.04.2018 г.; изм., бр. 26 от 29.03.2019 г. Издаден от министъра на образованието и науката;
4. Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието на Република България (2014-2020)
5. Тодорова, С., Повишаване на мотивацията на учениците в процеса на обучение чрез формиращо оценяване. Сб. доклади от научна конференция „TchCo-Ловеч 10 май“, 2019, том II, председател: проф. дмн С. Капралов (стр.31-36)

*Дияна Ив. Димитрова, гл. ас. д-р
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Педагогически факултет, катедра Педагогика
dimitrova_yt@abv.bg*